

»Akfarskreppan«

Oddagrein

MANGAR eru kreppurnar. Akfarskreppan, ið loftmiðlarnir nú hava givið so rúmt pláss, sum hevur tikið seg upp ímillum Danmark og Føroyar, má to metast at vera ein av teimum »luksumsusu«.

DANSKI skattamálaráðharrin má sigast at vera ógvuliga diplomatiskur, tá hann sigur, at broytingar í lógini um skrásetingargjald fyr akfór úr Føroyum er orsakað av bangilsí fyr EU-avleiðingum á donsku skipanina. Vit trúgva ikki, at hettar er øll forkláringin. Vit gita, at danir ætla, at tiltøkini skulu steðga einari ávisari spekulátión, og møguliga vilja teir royna fullveldisviljan við at meta føroyingar sum triðjalandsborgarar.

TAKA vit spekulátiónsspurningin fyrst, so má ásanast, at munur á avgjöldum, rentum, skattum o.s.fr. altíð gevur møguleika fyr ávisari spekulátión. Yvir 90% av øllum peningarensli í heiminum er grundað á slíka spekulátión - bert 10% er gjald fyr vørur og tænastur. Lógávuvaldið roynir at fyrbyrgja órimilgum avleiðingum við m.a. at dupultskattaavtalur. Okkara serligu viðurskipti við Danmark gera, at tað ber væl til at spekulera um landamarkuttan serligan tapsvanda. Danir hava gjørt tað í nógv ár. Rentuspekulátiónin, ið kom í hæddina síðst í 80 unum, var í stóran mun figgjað av donskum bankum. Ognarsøla í Danmark av fólk, ið hevur ella fær sær fastan bústað í Føroyum, er ikki ókent fyrbrigdi.

FYRSTU ferð vit hoyrdu um spekulátión í bilavgjöldum var úr Mjorkadali fyr eini 30 árum síðani. Tá vóru tað danir. Nú eru tað vit sjálvir. Hvussu stóru hesin trafikur er/hevur verið niðureftir vita vit ikki, men ef eftirfarandi hvat pressan skrivur, so er nakað. Hettar er óhepp- ið, tí skipanin vit hava nú er góð fyr tey hon var ætlað til. Ein loysn má finnast fyr hesi fólk.

HETTAR er orsøkin til, at Jóanes Eidesgaard fólkatingsmaður fer í holt við at loysa málið. Vit tora róliga at rokna við, at fyr Óla Breckmann vigar tungt, at spekulátiónsmøguleikin verður varðveittur. Tað vil sjálvandi ikki bota um okkara umdømi uttanlanda. Ikki tí at tað nerver okkum eitt petti, at fólkaflokkurin tykist móða eftir at rækka moralkodex 0, men tað nerver okkum, um hettar blívur ein belastningur fyr umdømi okkara sum tjóð.

UM nú danir hava í hyggju at royna fullveldisviljan hjá føroyingum, so kann Jóanes mótmæla av fullum hjarta. Hann er ríkisfelagsskapsmaður. Óli er fullveldismaður - formliga, ið hvussu so er - og mangur mundi vamlast at hoyra hann í útvarpinum nýta ríkisborgararéttindini í hesum máli.

VIT hava álit á at Jóanes fær nakað skilagott burtur úr, so verðandi skipan kann varðveitast fyr tey, ið torva hana. Eitt heimligt eftirspæl kundi verið ein fyrspurningur til Vinnumálaráðharran, um tað er nakar spekulátións- trafikur til Danmark og hvussu stóru er hann? Møguliga er eingin og so er einki at hava kreppu um.

Sosialurin

Lesarabrøv:

Fullveldi – eisini positivar avleiðingar

Partur 2

Í øðrum parti av trimum greinum skrivur Kristian Danielsen m. a. um búskaparlaga kreppu - við og uttan ríkisstuðli

Búskaparlaga kreppu – við og uttan ríkisstuðli

Eg havi hoyrt nógv tos verið um, hvat fer at fara fram, um enn ein búskaparlaga kreppa rakar Føroyar og/ella hvussu føroyingar skuldu hava klára seg í-gjøgnum kreppuna, um teir ikki høvdu ríkisstuðulin. Sakin er tann, at búskaparlaga kreppan seinast í 1980'inum og fyrst í 1990'inum, als ikki vildi verið komin so vítt, sum hon gjørði, um Føroyar høvdu havt fullveldi tá.

Ætlanin við ríkisstuðlinum var, at virka sum eitt tilskot til føroyska samfelagið, ið skuldi skapa ein livifót í Føroyum, á sama støði sum í Danmark. Men ríkisstuðulin hevur als ikki verið lagaður eftir teimum skiftandi tíðinum í Føroyum, men ístaðin hevur upp- hæddin verið avgjörd av, hvussu tann almenna figgjarættanin í Danmark hevur verið lögð til rættis. Ríkisstuðulin átti at falli burtur í 'gull'-árinum í Føroyum, um stuðulin hevði virkað eftir ætlan, men hetta varð ikki gjørt, kanska av ræðslu frá danskari síðu fyr, at missa tað einasta veruliga takið, ið teir hava á Føroyum – nevnliga ríkisstuðulin. Eisini var møguligt, hjá Landsstýrinum at fáa nógv fleiri uttanlanda lán enn rætt var, av tí at útlendsku kreditorarnir vistu, at danski staturin stóð sum trygd aftanfyr Føroyar.

Av hesum 'kunstiga andadrátti', ið ríkisstuðulin og lánini vóru í glestritidini í Føroyum varnaðist ein ikki, at sjúklingurin var deyðadømdur, fyr enn ov seint var. Nógv av teimum búskaparlaga teknum, ið vanligu vísa seg tóðliga, sum ávaringartekin um, at búskapurin ikki er á rættari kós, vóru ikki at siggja. Harafturat hevði Føroyar heldur ikki tey neyðugu tólini, so sum nágreinilig hagtøl, at halda seg til.

Um Føroyar gerst eitt sjálvstøðugt land uttan ríkisstuðul, fer tað at merkjast búskaparlaga so skjótt sum ávaringartekin koma, og hetta kann verða við til, at vit kunnu taka stig til at fyrbyrgja eini líknandi búskaparlaga kreppu í

góðari tíð. Tað vilja altíð verða upp- og niðurgangs tíðir, men kynsturið er, at fyrbyrgja, at hesi sveiggi verða ov stór, fyr soleiðis, at elva til ein tryggan og javnan búskaparligan vøkstur.

Tað skal to víðmerkjast, at tað í 1980'inum vóru ávís ávarðingartekin m.a. frá 'Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne', ið longu í 1980 ávaraðu um búskaparlaga gongdina. Men henda nevndin tyktist at verða ósjónlig í føroyskum eygum. Føroyingar dugdu ikki at siggja, at tað ikki stóð væl til, m.a. av tí at ríkisstuðulin og tær vaksandi inntøkurar frá fiskivinnuni gjørdur, at almennu inntøkurnar vuku í hvørtjum.

Ikki fyrr enn í 1988, tá ið búskapurin vísti seg at verða so yvirupphitaður, at eingin vegur var aftur, enn at niðurkøla og tað eisini skjótt, søu føroyingar, at ein kanska átti at hava tikið ávísar ávarðingar til eftirtektar nakað fyrr. Øll tann føroyska tjóðin mátti taka ábyrgdina og avleiðingarnar av kreppuni. Men fyrst og fremmst lá ábyrgdin á teimum politisku herðunum, ið vóru valdir til at umboða føroyska fólk. Politikarnir vóru ávaraðir longu í 1980 og her eftir at hvørtjum árið, men tað varð gíort gjøldur úr hesum, og fingur politikarnir soleiðis villleit føroyska fólk. Um Føroyar ikki skulu rakast av eini búskaparlaga krappu av líknandi dimensjón aftur, er neyðugt við fullari ábyrgd til føroyska fólk og føroysku politikarnir og fulla ábyrgd fær føroyska fólk ið fyrst enn tann dag, ið føroyska tjóðin fær fullveldi – og harvið fulla ábyrgd av egnum gerðum.

Fullveldi og politisk ábyrgd
Fullveldi fer soleiðis eisini at hava eitt positivt politiskt árin.

Tann lokalpolitikkur, ið hevur valda í føroyskum politikk ið míni ár, hevur satt at síga havt eina sera negativa ávirkan á føroyska samfelagið.

Tað hevur altíð undra meg, hví vit ikki kunnu standa

saman sum ein tjóð og sum eitt fólk. Ístaðin fyr at tað politiskt varð arbeitt fyr einum felags máli til frama fyr alla tjóðina, so hevur tað verið ein óendalig kapping um hvør, ið kann geva sínum veljarnum og sínum valdømi mest.

Ein sera óbúgvinn politisk fjöld hevur í mong ár rátt í Føroyum. Men rætt skal vera rætt. Politikarnir eru valdir av føroyska fólknum, sum umboð fyr tey, so tað tykist eins og tann vanligi føroyingurin hevur verið nøgdur so leingi sum hann/hon hevur fingið í sín part. Hetta hevur borið við sær ein óserian og óskipaðan politikk, á nógvum umráðum, ið ongantíð hevur havt mál ella mið, ið hava rokkið longur enn 4 ár. Hetta er ongantíð mennandi fyr eitt samfelag – heldur tvørturímóti.

Lat tað verða sagt, at føroyski politikkurin ikki hevur verið nóg samskipaður og málrettaður í mong ár. Neyðugt er, at brotið verður við hesa traditión, og at politikarnir fara inn og taka størri ábyrgd av øllum til føroyska samfelagnum.

Tað tykist, tá kreppan stóð á, at viljin var til staðar til at arbeida saman og fyr einum felags endamáli til frama fyr alt Føroya fólk, men hetta vísti seg tverri bert at vera ein døgnsfluga, ið varð hildin á lívi, so leingi hon var tvungin til tess.

Vit hava ikki meira einn fingið annan fótin út um búskaparlaga kreppuna, og so er tann æviga kappingin – lokalpolitikk kappingin – aftur á skránni.

- Undirsjóartunnill til Vágarnar
- Flugvøll á Tvøroyri
- Undirsjóartunnill til Klaksvíkar
- Flugvøll á Glyvursnesi
- Berghol á Suðuroynni
- o.s.fr., o.s.fr.

Hava føroyingar als einki lært av kreppuni? Hesi nokti eg at trúgva, og eg nokti, at trúgva at føroyski veljarin enn eina ferð, fer at gera sama misstak sum fyr bert fáum árum síðani. Men nú vit just hava lagt eitt løtingsval afturum okkum, tykist tað sum søg-

Kristina Poulsen, stud. polit

an endurtekur seg á ávisum umráðum.

Tó er eitt ljós at siggja fyr framman. Sum nakað nýtt verður nú arbeitt fram móti einum felags endamáli til frama fyr alt Føroya fólk og eftirkomarar tess, nevnliga at gera Føroyar til eitt óheft land og føroyska fólk eitt eitt sjálvstøðugt fólk.

Tann dagin Føroyar er ein sjálvstøðug tjóð, og føroyska fólk og føroysku politikarnir standa við fullari ábyrgd, ikki fyrr enn tá ferð tað politiska arbeidi, á øllum umráðum, at verða búgvíð, málrettað og til frama fyr alt Føroya fólk.

I dag hava vit ráð til lokalpolitikk til frama fyr tey fáu, takka verið stuðul frá danska statinum, men hetta er ikki til frama fyr framtidar føroyska samfelagið. Tað eru smá 45.000 fólk, ið búgva á hesum klettum, og um føroyska fólk ið skal klára seg í einum framtíðar globaliseraðum heimi, er neyðugt, at standa saman sum ein sameind tjóð, um tað føroyska samfelagið og landið – Føroyar.

Eg vil við hesu grein ikki gera fullveldi til tað einasta rætta, sjálvsagt eru bæði fyrimunir og vansar, men eg vil vísa á, at tað ikki bert standast negativar, men eisini positivar avleiðingar av, at ríkisstuðulin fellur burtur og av at føroyingar taka fulla ábyrgd av egnum gerðum og egnum samfelagi.

Um føroyska fólk ið ynsk- ir fullveldi er neyðugt, at tað verður trú uppi, at tað er møguligt at gera nakað serstakt og at verða nakað serstakt. Um ein ynskir nakað í dag, er neyðugt at arbeida fyr hesum og soleiðis er eisini um ein ynskir fullveldi.

28. oktober 1998

Kristina Danielsen
Stud. polit